

ارزیابی اثرات سرمایه اجتماعی بر حکمروایی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: مناطق روستایی شهرستان زنجان)

نسرین جعفری - دانشجوی دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
حمید برقی* - دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
یوسف قنبری - دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۷/۱۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۱/۳۰

چکیده

امروزه حکمروایی به عنوان پیش‌شرطی برای توسعه پایدار و الگویی جهت مدیریت روستایی معرفی می‌شود. با این حال حکمروایی در جهان امروز با مشکلات زیادی روبه‌روست که چاره‌رهایی از این بحران ورود و تزریق سرمایه‌ای از جنس خود مردم با نام سرمایه اجتماعی است که بر حکمروایی در مناطق روستایی تاثیر گذاشته و در توانمندی مدیریت محلی اثرگذار می‌باشد. هدف پژوهش حاضر ارزیابی اثرات سرمایه اجتماعی بر حکمروایی در مناطق روستایی شهرستان زنجان می‌باشد. نوع تحقیق کاربردی، روش مورد استفاده توصیفی- تحلیلی و برای گردآوری داده‌ها از روش‌های اسنادی و میدانی بهره گرفته شده است. جامعه آماری تحقیق طبق فرمول کوکران، ۳۸۲ نفر از خانوارهای ساکن در مناطق روستایی شهرستان زنجان می‌باشند. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از آماراستنباطی t تک نمونه‌ای، همبستگی پیرسون، رگرسیون چندمتغیره و تحلیل مسیر بهره گرفته شده است. نتایج حاصل از آزمون t از دیدگاه خانوارها در رابطه با حکمروایی نشان داد که شاخص مشروعیت با میانگین ۳/۴۲ بالاتر از مطلوبیت عددی (۳) و شفافیت با میانگین ۲/۷۵ کمترین میانگین را به خود اختصاص داده‌اند و در میان شاخص‌های سرمایه اجتماعی نیز همه شاخص‌ها بالاتر از مطلوبیت عددی (۳) قرار دارند. بین شاخص‌های سرمایه اجتماعی و حکمروایی رابطه معناداری *۰/۵۰۹ وجود دارد. از بین شاخص‌های سرمایه اجتماعی نیز، اعتماد با ۰/۳۶۶ دارای بیشترین تاثیر بر حکمروایی و انسجام با ۰/۲۰۰ دارای کمترین تاثیر است.

واژه‌های کلیدی: سرمایه اجتماعی، حکمروایی خوب، مناطق روستایی، شهرستان زنجان

نحوه استناد به مقاله:

جعفری، نسرین، برقی، حمید، قنبری، یوسف. (۱۳۹۸). ارزیابی اثرات سرمایه اجتماعی بر حکمروایی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: مناطق روستایی شهرستان زنجان). *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۴(۱)، ۷۵-۹۱. http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_665123.html

(

مقدمه

جوامع امروزی به طور گسترده‌ای با مشکلات پیچیده و مختلفی مواجه شده‌اند که روش‌های سلسله مراتبی دیگر قادر به حل مشکلات اجتماعی نیستند و شبکه‌ها راه‌حلی برای مشکلات فراهم می‌کنند اما به طور کامل قادر به حل مشکلات نبوده و نیاز به اقدام جمعی و مشترک بازیگران مختلف دارند (Ruimu & Jong, 2016: 56). بنابراین از سال ۱۹۹۰ نقش و جایگاه دولت محلی، در جهت پاسخ به ضرورت تمرکززدایی قدرت و مسائل در حال ظهور دموکراسی محلی مطرح شده است در هزاره جدید، مدیریت محلی قدرتمند شده اهرم‌هایی را در جهت ارائه خدمات عمومی برای توسعه محلی بوجود آورده است (Liao, 2005: 3). این در حالیست که، عدم تمرکز و واگذاری اختیارات و مسئولیت‌های مالی، سیاسی و اجرایی از دولت‌های متمرکز به محلی در سراسر آسیا نیز در چندین دهه اخیر نسبت به گذشته سرعت بیشتری گرفته است. طرفداران عدم تمرکز استدلال می‌کنند که عدم تمرکز، پاسخگویی و اثربخشی مدیریت محلی و در نتیجه حکمروایی^۱ را بهبود می‌بخشد و به شهروندان اجازه می‌دهد در امور محلی با مسئولان مشارکت کنند (Rumbach, 2016: 35). بنابراین حکمروایی به عنوان جایگزینی برای روش‌های سنتی مدیریت و حکومت، پدیدار شده و به عنوان ساختار یا سازمان‌های سیاسی و نهادهای غیردولتی که جهت رسیدگی به مشکلات سیاست‌گذاری به وجود آمده‌اند و می‌تواند به عنوان فرآیندهایی برای رهبری تصمیمات جمعی بازیگران دولتی و غیردولتی برای مقابله با موقعیت‌های مختلف، تعریف شود (Uson et al., 2016: 63).

امروزه روستاهای کشورمان نیز با دارا بودن مسائل و مشکلات فراوانی مثل فقر، بیکاری، مهاجرت، ضعف آموزش و نبود زیرساخت‌های فناوری، کمبود اعتبارات و پایین بودن نرخ بهره‌وری در بخش تولیدات روستایی از یک سو و ضعف‌های اجتماعی از سوی دیگر، توسعه روستاها را تا حدودی با مشکل مواجه کرده‌اند (Roumiani, Annabestani & Valaie, 2016: 98) که می‌توان آن را به نحوه برنامه‌ریزی و مدیریت روستاها در گذشته و امروز که با بسیاری ابهامت همراه بوده و بر آزمون و خطا متکی است، نسبت داد (Azimi Amoli & Eftekhari, 2015: 4). نظام مدیریت روستایی ایران طی سالیان طولانی به لحاظ ساختارهای اجتماعی تحولات و دگرگونی‌های پیچیده‌ای داشته است. خلاء مدیریت کارآمد و اصولی در روستاها در تمامی این ادوار به خصوص از دهه ۱۳۴۰ به این سو (Mahdavi & Najafi Kani, 2005: 21) و نظام تمرکزگرای بخشی‌نگر هرگز نتوانسته است، توسعه‌ای همگون با مزیت‌ها و تنگناهای مناطق را محقق سازد و بی‌تعادلی در توسعه منطقه‌ای کشور پیامد آن بوده و مشکلات بسیاری نیز برای روستاییان بوجود آمده است (Seifoddini & Panahandehkhah, 2010: 84). بنابراین، عدم تحقق اهداف برنامه‌های توسعه در مناطق روستایی در دهه‌های گذشته با توجه به چالش‌های متعدد فراروی توسعه سکونتگاه‌های روستایی صاحب‌نظران توسعه روستایی را بر آن داشت تا در رویکرد خود، برنامه‌ریزی‌های متمرکز و از بالا به پایین را در توسعه روستایی کنار گذاشته و برای عناصر و منابع بومی در فرآیند توسعه در قالب سرمایه انسانی و اجتماعی اهمیت بیشتری قائل شوند. بنابراین الگوی توسعه از پایین، با رویکرد توسعه مشارکتی است که در آن مشارکت به صورت غایی و ابزاری، ایفای نقش می‌کند. چنین الگویی در حوزه توسعه روستایی خود را با راهبرد توسعه همه جانبه نشان داده که تحقق و اجرای این راهبرد، مشارکت سازمان‌یافته و مؤثر یک جامعه در قالب سازمان‌های غیردولتی را طلب می‌کند (Ghaffari, 2001: 5) که همه این‌ها در قالب حکمروایی نمود می‌یابد. بنابراین، حکمروایی به عنوان پیش شرطی برای توسعه پایدار و الگوی مناسبی برای مدیریت روستایی معرفی می‌شود (UNDP, 2008: 7). تشکیل شوراهای اسلامی شهر و روستا نیز زمینه مناسبی برای تحقق حکمروایی فراهم آورده است. تاثیر شوراها در کاهش تمرکز اداری و واگذاری بخشی از اختیارات نظام سیاسی به نهادهای محلی است که در اصل ۱۰۰ قانون اساسی و مواد ۶۸، ۷۰، ۷۴، ۷۶، ۷۷ قانون تشکیلات و وظایف شوراها آمده و بر تاثیر شوراها در کاهش تصدی‌گری و تمرکز دولت تاکید دارد (Rokneldin Eftekhari et al. 2011: 3). اما امروزه، حکمروایی در جهان با مشکلات زیادی روبه‌روست که چاره‌هایی از این بحران ورود و تزریق سرمایه‌ای از جنس خود مردم با نام سرمایه اجتماعی است که به عنوان حلقه مفقوده در زنجیره حکمروایی می‌باشد (Jankauskas & Seputiene, 2007: 134). سرمایه اجتماعی بر حکمروایی در مناطق روستایی تاثیر گذاشته و در توانمندی مدیریت محلی اثرگذار می‌باشد. سرمایه اجتماعی می‌تواند هم توسط جامعه و هم توسط دولت تولید شود. ظرفیت جوامع به سود بردن از آن به ظرفیت دولت در اجرای حاکمیت قانون، رعایت آزادی‌های مدنی و حقوق

سیاسی و به عبارتی حکمروایی وابسته می‌باشد (Jankauskas & Seputiene, 2007: 134). بنابراین، سرمایه اجتماعی به عنوان تعیین کننده و همچنین نتیجه حکمروایی قابل درک می‌باشد. وجود آن برای عملکرد خوب یک مدل شبکه وابسته به اقدام جمعی ضروری است. (Teles, 2012: 30).

هدف پژوهش حاضر ارزیابی اثرات سرمایه اجتماعی بر حکمروایی در مناطق روستایی شهرستان زنجان می‌باشد جهت دستیابی به اهداف تحقیق ۳ سوال مطرح شد: وضعیت شاخص‌های سرمایه اجتماعی و حکمروایی در مناطق روستایی شهرستان زنجان چگونه است؟ آیا بین افزایش سرمایه اجتماعی و حکمروایی در منطقه مورد مطالعه رابطه معناداری وجود دارد؟ و کدامیک از شاخص‌های سرمایه اجتماعی تاثیر بیشتری بر حکمروایی در منطقه مورد مطالعه داشته است؟

سرمایه اجتماعی به نهادها، روابط و هنجارهایی که در شکل دادن به کیفیت و کمیت تعاملات اجتماعی یک جامعه در میان مردم منجر می‌شود و به توسعه اقتصادی و اجتماعی کمک می‌کند، اشاره دارد. سرمایه اجتماعی مانند چسبی است که همه نهادها را باهم و در کنار هم نگه می‌دارد (Grootaert & Bartlaer, 2001: 73; Olajide, 2016: 85)، همچنین می‌تواند به عنوان مجموعه‌ای از انجمن‌های افقی بین مردم، متشکل از شبکه‌های اجتماعی و هنجارهای مرتبط که در بهره‌وری جامعه اثر می‌گذارد و هماهنگی و همکاری را تسهیل می‌کند، تعریف شود (Olajide, 2016: 85) و توسعه آن موجب ایجاد تعادل اجتماعی با سطح بالای همکاری، اعتماد، روابط متقابل، مشارکت مدنی و رفاه جمعی خواهد شد (Putnam, 1993: 177).

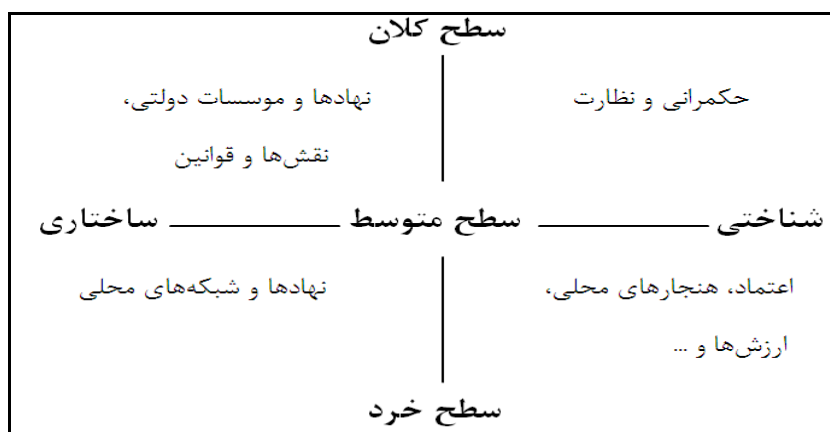
امروزه تاثیر مثبت سرمایه اجتماعی در ایجاد و ثبات کشورها پذیرفته شده است. به ویژه در کشورهای در حال توسعه سرمایه اجتماعی جهت دریافت ساختارهای نهادی و همچنین برای ایجاد یک زیرساخت پایدار مورد استفاده قرار گرفته است و سرمایه اجتماعی را به عنوان منبع مهم پیامدهای گوناگون اجتماعی، سیاسی و اقتصادی مثبت (Grub, 2007: 138) و به عنوان جزء کلیدی در ساخت و حفظ دموکراسی معرفی کرده‌اند (Putnam, 2000: 19). سرمایه اجتماعی مکمل سایر انواع سرمایه، در فرایند توسعه روستایی به شمار می‌آید و با تاکید بر شبکه‌ای شدن، اعتماد و روابط در داخل جامعه نقش زیادی در توسعه روستایی دارد (Gulumser et al., 2012: 4) و قادر به تقویت مشارکت مدنی دموکراتیک در خدمات عمومی به ویژه در توسعه اجتماعی و روستایی است. اگر سرمایه اجتماعی به درستی توسط سازمان‌های خصوصی و دولتی مورد استفاده قرار گیرد ممکن است ابزاری برای حفظ و پاسخگویی دولت باشد. بنابراین، سرمایه اجتماعی مهم است و به منزله نیرویی است که به اتصال جامعه به هم که دارای منافع مشترکی هستند کمک می‌کند (Newton, 1996: 576). این نوع سرمایه هم توسط جامعه و هم توسط دولت تولید می‌شود. ظرفیت جوامع در سود بردن از آن به ظرفیت دولت در اجرای حاکمیت قانون، رعایت آزادی‌های مدنی و حقوق سیاسی و به عبارتی حکمروایی وابسته می‌باشد (Jankauskas and Seputiene, 2007: 134). جهت سنجش سرمایه اجتماعی شاخص‌ها و ابزارهای مختلفی توسط سازمان‌ها و محققین معرفی شده است که برخی از آن‌ها در جدول (۱) آمده است:

جدول ۱. شاخص‌ها و ابزارهای ارائه شده ارزیابی سرمایه اجتماعی توسط سازمان‌ها و محققین

کشور	شاخص‌های مهم	محقق
بریتانیا	مشارکت اجتماعی و مدنی، شبکه اجتماعی، همکاری متقابل، اعتماد	Harper & Kelly 2003
هند	شبکه‌های اجتماعی، عضویت‌های گروهی، اعتماد در نهادها، اعتماد در مردم	Vannem & et al., 2006
یونان	مشارکت داوطلبانه، اعتماد اجتماعی	Lyberakiand Paraskevopoulos, 2002
استرالیا	اندازه و ظرفیت شبکه، شبکه‌های باز و بسته، تراکم و روابط شبکه‌ای، اعتماد و روابط متقابل	Stone, 2001

Source: Khanh, 2011: 14-15

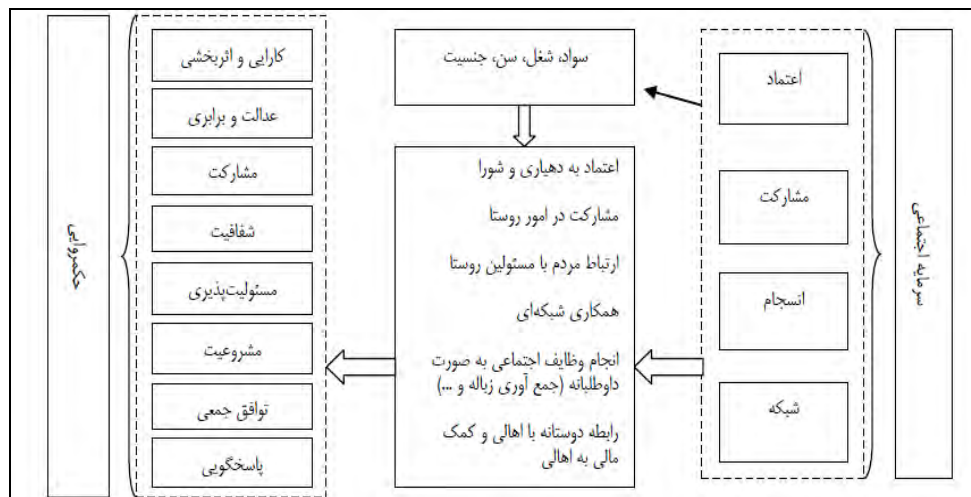
در پژوهش حاضر نیز از چهار شاخص اعتماد، مشارکت، شبکه و انسجام اجتماعی جهت ارزیابی سرمایه اجتماعی در منطقه مورد مطالعه استفاده شد که مجموع این شاخص‌ها با عنوان سرمایه اجتماعی می‌تواند در سطوح مختلف عملکردی (سطح خرد، متوسط و کلان) مدنظر قرار گیرد (شکل ۱) و با ایجاد تغییرات ساختاری و شناختی، به عنوان یک کالای عمومی، رابطه متقابلی با توسعه و حکمروایی داشته باشد (Basile & Cecchi, 2007: 2).

شکل ۱. سطوح عملکردی سرمایه اجتماعی (Grootaert & Bastelaer, 2002: 4; Basile & Cecchi, 2007:4)

طی دهه ۱۹۹۰، حکمروایی به یکی از واژه‌های محوری علوم اجتماعی، به ویژه در حوزه نظریه سیاسی، علوم سیاسی و جغرافیای انسانی تبدیل شد (Berkpour & Asadi, 2008: 136) و از آن به عنوان یک مفهوم و ساختار در حال رشد، در تحقیقات مربوط به توسعه شهر و روستا توجه شد (Goodwin, 1998; Jessop, 1995; Cawley, 2009: 55). حکمروایی به عنوان یکی از تم‌های اصلی در بحث بین‌المللی توسعه پایدار در نشست ریو ۲۰۱۲، معرفی شده است (Oliveira et al., 2013: 138). تعریف سنتی این اصطلاح "عمل یا فرایند حکومت کردن" است. در این تعریف حکمروایی مترادف حکومت است (Berkpour & Asadi, 2008: 136). می‌توان گفت: مفهوم حکمروایی به عنوان جایگزینی برای روش‌های سنتی مدیریت و حکومت پدیدار شده است و به عنوان ساختار یا سازمان‌های سیاسی و نهادهای غیردولتی که جهت رسیدگی به مشکلات سیاست‌گذاری به وجود آمده‌اند تعریف شده است (Uson et al., 2016: 63).

بسیاری از دانشمندان حکمروایی را روابط تعاملی بین دولت و درون دولت و طیف وسیعی از فرایندهای سیاسی، سازمانی و اداری که از طریق آن ذینفعان منافع خود را بیان می‌کنند و به حقوق قانونی خود عمل می‌کنند، تصمیم می‌گیرند، و به تعهدات خود عمل می‌کنند تعریف کرده‌اند (Bakker et al., 2008: 1894). حکمروایی تدبیر نهادی خلاقانه‌ای را فراهم می‌کند که قادر به بهبود ظرفیت دولت‌های محلی در ارائه خدمات عمومی از طریق نظرخواهی عمومی و مشارکت سیاسی است (Liao, 2005: 3). جهت ارزیابی حکمروایی در مناطق روستایی می‌توان از شاخص‌های مختلفی که توسط سازمان‌ها و محققین معرفی شده است استفاده کرد. نگاهی به برنامه توسعه عمران ملل متحد (UNDP) نشان می‌دهد برنامه جهانی در ارزیابی حکمروایی، شاخص‌های واحدی جهت ارزیابی و سنجش وجود ندارد. به عنوان مثال برنامه عمران ملل متحد بیش از ۵۰ ابزار و شاخص جهت ارزیابی حکمروایی معرفی نموده است. مجموعه‌ای از این شاخص‌ها جهت ارزیابی حکمروایی در سطح محلی بکار می‌روند. در اصل، هیچ تفاوت خاصی بین ابزارهای اندازه‌گیری حکمروایی در مناطق شهری و روستایی وجود ندارد و پیشنهاد ابزار اندازه‌گیری برای حکمروایی در سطوح محلی، عمومی است (Moretto, 2015: 436). در این پژوهش از شاخص‌های ارائه شده توسط اسکاپ شامل اثربخشی و کارایی، مشارکت، عدالت و برابری، شفافیت، پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، مشروعیت و توافق جمعی استفاده شده است (Escape, 2007: 2). بنابراین با توجه به مطالب مطرح شده مدل مفهومی پژوهش به صورت شکل (۲) ارائه شده است:

شکل ۲. مدل مفهومی پژوهش

مهمترین تحقیقاتی که در این زمینه انجام شده به شرح زیر می‌باشد:

ساعی و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی رابطه سرمایه اجتماعی و حکمرانی خوب را بین سالهای ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۸ مورد بررسی قرار داده‌اند. و به این نتیجه رسیده‌اند که سرمایه اجتماعی شرط علی لازم برای حکمرانی خوب است. داده‌های تجربی ناظر بر شاخص سازگاری نیز نشان داد رابطه فازی سرمایه اجتماعی و حکمرانی خوب برابر با $0/71$ است که نشان می‌دهد ۷۱ درصد این ادعا را تایید کرده‌اند که سرمایه اجتماعی شرط لازم برای حکمرانی خوب است. اسماعیل‌زاده (۱۳۹۰) به بررسی نقش و اهمیت سرمایه اجتماعی در پویایی اقتصاد شهری با تاکید بر حکمروایی خوب شهری پرداخته و به این نتیجه رسیده که پدیده سرمایه اجتماعی با استفاده از نهادهای خودجوش مردمی می‌تواند در تحقق حکمروایی خوب موثر باشد. صالحی و همکاران (۱۳۹۳) به بررسی ساز و کار تاثیرگذاری شاخص‌های سرمایه اجتماعی در حکمروایی مطلوب شهری پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که بین حکمروایی مطلوب شهری و سرمایه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. ابراهیم‌زاده، زارع و پوتنام، لئوناردی و نانتی^۱ (۱۹۹۳)، تاثیر سرمایه اجتماعی و دموکراسی را در مناطق مختلف ایتالیا مورد بررسی قرار داده‌اند. رایس^۲ (۲۰۰۱)، سرمایه اجتماعی و عملکرد دولت را در آیوا مطالعه کرده و به این نتیجه رسیده که انجمن‌های محلی و مشارکت مردمی به عنوان شاخص‌های سرمایه اجتماعی موجب تشویق دولت به حکمروایی بهتر شده‌اند. جانکاسکا و سپوتینه^۳ (۲۰۰۷) ارتباط بین سرمایه اجتماعی، حکمروایی و عملکرد اقتصادی را در ۲۳ کشور اروپایی را بررسی کرده‌اند و به این نتیجه دست یافته‌اند که بین شاخص‌های حکمروایی و شاخص‌های سرمایه اجتماعی ارتباط معناداری وجود دارد. آندریانی^۴ (۲۰۱۰)، سرمایه اجتماعی، حکمروایی جوامع و اعتبار بخش خصوصی را در منطقه‌ای در ایتالیا را مطالعه کرده و به این نتیجه رسیده‌اند که شاخص‌های سرمایه اجتماعی تاثیر مثبتی بر حکمروایی و اعتبار بازار داشته‌اند.

روش پژوهش

با توجه به اهمیت موضوع مورد مطالعه، نوع تحقیق کاربردی، روش مورد استفاده توصیفی-تحلیلی، و برای گردآوری داده‌ها از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی مبتنی بر (پرسش‌نامه، مشاهده، مصاحبه) استفاده شده است. منطقه مورد مطالعه مشتمل بر ۲۴۸ روستای دارای سکنه می‌باشد که ۱۰ درصد از روستاها (۲۵ روستا) با توجه به ویژگی‌هایی چون توپوگرافی، جمعیت بالای ۵۰ خانوار، راه، سابقه بیش از ده سال در تاسیس دهیاری، به عنوان نمونه انتخاب شدند. جامعه آماری این تحقیق ۲۶۶۲۲ خانوار می‌باشد که از

1. Putnam, Leonardi & Nanetti
2. Rice
3. Jankauskas & Seputiene
4. Andriani

طریق فرمول اصلاح شده کوکران ۳۷۸ خانوار به عنوان نمونه محاسبه شد که جهت تعمیم‌پذیری بیشتر، برای روستاهایی که تعداد نمونه کمتر از ۵ بدست آمده بود، ۵ عدد پرسش‌نامه توزیع شد بنابراین ۳۸۲ عدد پرسش‌نامه بین سرپرستان خانوار توزیع گردید. جهت انتخاب نمونه، خانوارها به صورت تصادفی انتخاب شده‌اند تا اصل فرصت برابر بین خانوارها به طور مساوی رعایت شود (جدول ۲). در ادامه تحقیق برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های توصیفی و استنباطی (t تک نمونه ای، همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر) بهره گرفته شده است.

جدول ۲. روستاهای نمونه و تعداد خانوار

روستا	دهستان	تعداد خانوار	تعداد جمعیت	تعداد نمونه
امام	بناب	۱۳۱	۴۳۳	۶
مروارید	بناب	۱۶۶	۵۳۳	۸
دیزج‌آباد	بناب	۱۲۹۴	۴۱۵۷	۶۳
رامین	معجزات	۲۲۱	۷۳۴	۱۱
اژدهاتو	معجزات	۴۲۱	۱۲۷۶	۲۱
بوغداکندی	بوغداکندی	۳۴۶	۱۰۸۶	۱۷
تهم	تهم	۳۴۸	۱۰۷۳	۱۷
خاتون‌کندی	قنوق	۲۳۴	۵۸۹	۱۱
اسفجین	زنجان‌رود بالا	۲۶۱	۹۲۷	۱۳
والارود	زنجان‌رود بالا	۱۶۳	۵۲۱	۸
حاجی‌آرش	زنجان‌رود بالا	۱۱۸	۳۲۱	۶
دولاناب	زنجان‌رود پایین	۱۶۱	۵۲۹	۸
اسفناج	زنجان‌رود پایین	۹۰	۳۳۹	۵
چپ‌چپ	زنجان‌رود پایین	۱۷۳	۶۲۱	۸
رجعین	زنجان‌رود پایین	۵۴۱	۱۶۴۰	۲۶
رضاآباد	غنی‌بیگلو	۱۳۷	۴۳۳	۷
مهرآباد	غنی‌بیگلو	۱۴۷	۴۱۶	۷
میرجان	غنی‌بیگلو	۴۱۵	۱۲۷۰	۲۰
مشکین	قره‌پشتلوی بالا	۳۶۶	۱۲۶۴	۱۸
تیکمه‌داش	قره‌پشتلوی بالا	۸۴	۲۴۲	۵
سهرین	سهرین	۷۷۱	۲۴۲۴	۳۸
حاج‌سیران	قره‌پشتلوی پایین	۱۰۶	۳۲۱	۵
بیرونده	قره‌پشتلوی پایین	۶۰	۱۸۵	۵
قره‌بوטה	چاپیاره بالا	۸۳۲	۲۵۹۴	۴۰
حصار	چاپیاره پایین	۱۷۹	۵۵۱	۹
جمع		۷۷۶۵	۲۴۳۷۹	۳۸۲

Source: Statistics of Guilan Province, 2010

در رابطه با متغیر مستقل (سرمایه اجتماعی) و متغیر وابسته (حکمروابی) مولفه‌هایی مطابق جدول (۳) و (۴) تعریف شده است و با استفاده از طیف لیکرت داده‌ها گردآوری شدند.

جدول ۲. متغیرها و گویه‌های ارزیابی سرمایه اجتماعی

شاخص	مولفه
اعتماد	اعتماد کامل مردم روستا نسبت به یکدیگر، توانایی اداره و مدیریت روستا توسط روستاییان، اعتماد مردم روستا به مهاجرین و گردشگران، اعتماد به نهاد دهیاری، اعتماد به شورا و عملکرد آن، اعتماد به مراکز خدمات روستایی، اعتماد به نهادهای اجتماعی موجود در روستا
مشارکت	مشارکت در امور مربوط به روستا، میزان مشارکت در مراسمات اجتماعی و مذهبی روستا، ارتباط نزدیک با شورای اسلامی، مشارکت فعال در زمینه کمک‌های مالی - فکری و مشورتی روستا، مراجعه به ادارات مستقر در شهر برای حل مشکلات روستا، میزان مشارکت در انتخابات و راهپیمایی‌ها
انسجام	میزان درگیری بین اهالی، میزان گردهمایی جهت حل مشکلات روستا، شرکت روستاییان در مراسم شادی و عزاداری یکدیگر، طایفه‌ای بودن روابط اجتماعی در روستا، میزان صمیمیت همسایگان و اهالی روستا، انجام وظایف اجتماعی (جمع‌آوری زباله و ...) به صورت داوطلبانه
شبکه	رابطه دوستانه با اعضای خانواده، تعریف کارهای روزانه برای اعضای خانواده، گسترش کمک‌های مالی به خویشاوندان، همکاری نهادها و سازمان‌ها با شورا و دهیاری، همکاری نهادها و سازمان‌ها با مردم و اهالی روستا، تعامل با همسایگان، تقویت نهادهای محلی موجود

جدول ۳. متغیرها و گویه‌های ارزیابی حکمروایی روستایی

شاخص	گویه
کارایی و اثربخشی	تسهیل در فرایند دریافت اعتبارات و معرفی روستاییان به بانکها، تسهیل در فرایند همکاری با بنیاد مسکن، انتشار و اعلام برنامه‌ها و عملکرد دهیاری، اطلاع‌رسانی به عموم در خصوص ساعات حضور دهیار و شورا در محل کار، میزان رضایتمندی از خدمات ارائه شده توسط مسئولان، بهبود محیط روستا (فضای سبز، دفن زباله و...)، تلاش مدیران در جهت جلوگیری از تغییر غیر اصولی کاربری‌ها
عدالت	دریافت برابر عوارض از مردم عدم تبعیض در ارائه خدمات شورا و دهیاری (جمع‌آوری زباله، صدور برنامه ساختمانی و...)، در نظر گرفتن تخفیف بهای خدمات برای افراد تحت پوشش کمیته امداد، فرصت برابر دسترسی به قدرت و عضویت در نهادهای محلی برای روستاییان
مشارکت	نظرخواهی از مردم در برنامه‌های روستا اولویت بندی مشکلات با همکاری مردم، استفاده از نظرات مردم در تصمیم‌گیری‌ها، مشارکت مردم در انتخابات، مشارکت در فعالیت‌های عام‌المنفعه روستا (خودیاری و...)
شفافیت	شرح و میزان درآمدها و هزینه‌های ایجاد شده، اطلاع‌رسانی در زمینه پیشرفت طرح‌ها، اطلاع‌رسانی در رابطه با زمان‌بندی طرح‌ها، رضایت از میزان شفافیت مدیران در انجام امور روستا
مسئولیت‌پذیری	سرباز زدن مسئولان از اختیارات تفویض شده، آگاه‌سازی مردم در رابطه با امور روستا، مراقبت بر اجرای مقررات بهداشتی و حفظ نظافت، معرفی خانواده‌های بی‌سرپرست به کمیته امداد، رضایت مردم از مسئولیت‌پذیری مدیران
پاسخ‌گویی	رسیدگی به شکایت مردم، برگزاری جلسات پرسش و پاسخ، تعهدپذیری مدیران باور مدیران به پاسخگویی در فرایند مدیریت
توافق جمعی	توافق جمعی روستاییان در خصوص موضوعات مهم روستا، موفقیت فعالیت‌های گروهی، میزان رابطه مدیران و مردم روستا، میزان رابطه بین دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی، نگرش و باور کار جمعی، رضایت از توافق جمعی
قانون‌پذیری	احترام به آداب و رسوم روستا توسط مدیران، میزان آگاهی مدیران از قوانین و عرف محل، بی‌طرفی مسئولین در برابر قانون (عدم تبعیض و ..) قانون محوری روستاییان، تاثیرگذاری گروه‌های صاحب نفوذ در تصمیم‌گیری‌های مربوط به روستا

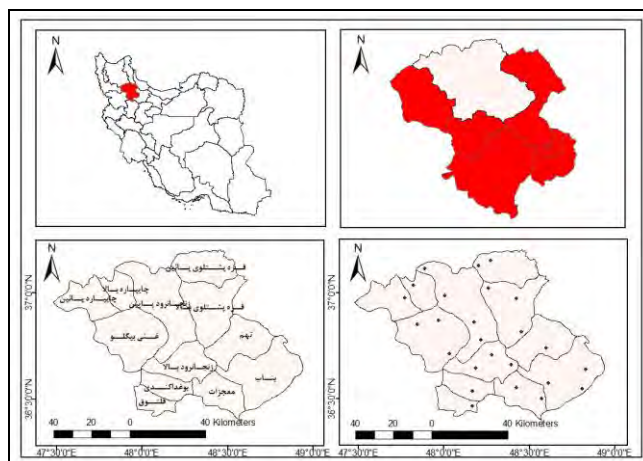
در این تحقیق جهت سنجش پایایی، از یک نمونه شامل ۳۲ پرسش‌نامه بهره گرفته شد و میزان پایایی بر اساس آلفای کرونباخ محاسبه شد که آلفای به دست آمده برای شاخص‌ها در جدول (۴) آمده است:

جدول ۴. میزان پایایی محاسبه شده برای هر یک از شاخص‌ها

شاخص	میزان پایایی	شاخص	میزان پایایی
کارایی	۰/۹۰۳	توافق جمعی	۰/۸۴۴
عدالت	۰/۷۳۴	پاسخگویی	۰/۸۳۸
مشارکت	۰/۷۸۸	اعتماد	۰/۷۳۴
شفافیت	۰/۸۱۳	مشارکت	۰/۷۱۵
مسئولیت‌پذیری	۰/۸۴۶	انسجام	۰/۸۲۰
مشروعیت	۰/۸۶۶	شبکه	۰/۷۰۱

قلمرو جغرافیایی پژوهش

شهرستان زنجان وسیعترین شهرستان استان و مرکز استان زنجان است که محدوده مرکزی و شمال غربی استان را پوشش می‌دهد. این شهرستان در ۳۶ درجه و ۴۰ دقیقه عرض شمالی و در طول ۴۸ درجه و ۳۱ دقیقه طول شرقی در شمال غرب ایران واقع شده است (شکل ۳). مساحت شهرستان ۶۷۶۳۰۰ کیلومتر مربع است و ۳۰/۵ درصد از مساحت کل استان را به خود اختصاص داده است. این شهرستان از طرف شمال به استان اردبیل از شمال شرق به استان گیلان، از شمال غرب به آذربایجان غربی و از جنوب غربی به استان کردستان و از طرف جنوب و جنوب شرقی به شهرستان‌های خدابنده و ابهر محدود می‌شود. طبق سرشماری ۱۳۹۰ جمعیت شهرستان ۵۰۰۴۱۰ نفر بوده و شامل سه بخش (مرکزی، زنجانرود و قره‌پشتلو) و سه شهر زنجان، ارمغانخانه و نیک پی می‌باشد. این شهرستان دارای ۱۳ دهستان است (Statistical Yearbook of Zanjan Province, 2010).

شکل ۳. موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

یافته‌ها و بحث یافته‌های توصیفی

۷۴/۳ درصد پاسخگویان مرد و ۲۵/۷ درصد زن بوده‌اند و ۹۲/۴ درصد پاسخگویان متاهل می‌باشند. ۶۴/۱ درصد از پاسخگویان را گروه سنی ۲۱ تا ۴۰ ساله تشکیل می‌دهند. از نظر تحصیلات ۱۸/۳ درصد پاسخگویان تحصیلات دانشگاهی داشته و ۱۰/۲ درصد بی‌سواد می‌باشند. از نظر شغلی ۸/۹ درصد پاسخگویان شغل دولتی داشته، ۹/۷ درصد خانه دار، ۴/۷ درصد بازنشسته، ۸/۹ درصد بیکار، ۵۵ درصد کشاورز و ۱۲/۸ درصد در سایر مشاغل، مشغول به کار بوده‌اند در رابطه با پاسخ به گویه‌های تحقیق در رابطه با سرمایه اجتماعی و حکمروایی اطلاعات زیر حاصل شد (جدول ۵ و ۶).

جدول ۵. توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس گویه‌های سرمایه اجتماعی

شاخص	گویه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	انحراف معیار
اعتماد	اعتماد کامل مردم روستا نسبت به یکدیگر	۰	۳۹	۱۱۹	۱۳۶	۶۵	۰/۸۶۹
	توانایی اداره و مدیریت روستا توسط روستاییان	۰	۳۶	۱۶۹	۹۱	۲۳	۰/۷۶۶
	اعتماد مردم روستا به مهاجرین و گردشگران	۶	۲۴	۱۳۶	۱۱۱	۴۲	۰/۸۸۲
	اعتماد به نهاد دهیاری	۳۹	۶۳	۱۲۳	۶۸	۲۶	۱/۱۰
	اعتماد به شورا و عملکرد آن	۱۲	۳۴	۶۹	۱۲۱	۸۳	۱/۰۷
مشارکت	اعتماد به مراکز خدمات روستایی	۱۹	۶۸	۱۱۹	۷۸	۲۵	۱/۰۵
	مشارکت در امور مربوط به روستا	۶	۳۶	۱۲۰	۱۰۸	۳۹	۰/۹۴۷
	میزان مشارکت در مراسمات اجتماعی و مذهبی روستا	۳	۱۷	۶۳	۱۵۲	۸۴	۰/۸۶۹
	ارتباط نزدیک با شورای اسلامی	۶	۱۲	۱۳۶	۱۰۶	۵۹	۰/۸۹۱
	مشارکت فعال در زمینه کمک‌های مالی-فکری و مشورتی روستا	۲۱	۷۶	۱۳۴	۷۶	۱۲	۰/۹۴۳
انسجام	مراجعه به ادارات مستقر در شهر برای حل مشکلات روستا	۱۸	۶۸	۱۱۱	۹۳	۳۹	۱/۰۳
	میزان مشارکت در انتخابات و راهپیمایی‌ها	۲۴	۵۱	۱۱۸	۱۱۱	۱۵	۰/۹۹۱
	میزان درگیری بین اهالی	۰	۵۷	۶۰	۸۴	۱۱۸	۱/۱۱
	میزان گردهمایی جهت حل مشکلات روستا	۱۶	۸۸	۷۳	۸۲	۶۰	۱/۱۹
	شرکت روستاییان در مراسم شادی و عزاداری یکدیگر	۱۵	۲۸	۱۰۰	۹۳	۸۳	۱/۱۰
شبکه	طایفه‌ای بودن روابط اجتماعی در روستا	۱۵	۶۱	۷۵	۱۰۷	۶۱	۱/۱۳
	میزان صمیمیت همسایگان و اهالی روستا	۰	۳۷	۱۳۵	۸۲	۶۵	۰/۹۴۳
	انجام وظایف اجتماعی (جمع‌آوری زباله و ...) به صورت داوطلبانه	۰	۶۶	۸۱	۹۰	۸۲	۱/۰۸
	رابطه دوستانه با اعضای خانواده	۰	۲۹	۱۰۹	۱۲۶	۵۵	۰/۸۶۹
	تعریف کارهای روزانه برای اعضای خانواده	۶	۲۴	۱۳۶	۱۱۱	۴۲	۰/۸۸۲
شبکه	گسترش کمک‌های مالی به خویشاوندان	۱۲	۳۴	۶۹	۱۲۱	۸۳	۱/۰۷
	همکاری نهادها و سازمان‌ها با شورا و دهیاری	۳	۱۷	۶۳	۱۵۲	۸۴	۰/۸۶۹
	همکاری نهادها و سازمان‌ها با مردم و اهالی روستا	۲۱	۷۶	۱۳۴	۷۶	۱۲	۰/۹۴۳
	تعامل با همسایگان	۱۵	۲۸	۱۰۰	۹۳	۸۳	۰/۹۴۳
	تقویت نهادهای محلی موجود	۱۹	۵۴	۱۳۱	۸۹	۲۶	۰/۹۹۶

جدول ۶. توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس گویه‌های حکمروایی

شاخص	گویه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	انحراف معیار
کارایی و اثربخشی	تسهیل در فرایند دریافت اعتبارات و معرفی روستاییان به بانکها	۳	۶۷	۲۱۰	۳۳	۶	۰/۶۴۸
	تسهیل در فرایند همکاری با بنیاد مسکن	۱۱	۳۱	۱۶۰	۱۰۹	۸	۰/۷۹۲
	انتشار و اعلام برنامه‌ها و عملکرد دهیاری	۳۳	۱۰۹	۱۶۹	۴	۴	۰/۷۴۷
	اطلاع‌رسانی در خصوص ساعات حضور دهیار و شورا در محل کار	۳۲	۷۷	۱۸۵	۲۱	۴	۰/۷۹۸
	میزان رضایتمندی از خدمات ارائه شده توسط مسئولان	۹	۴۱	۲۶۳	۶	۰	۰/۴۸۳
	بهبود محیط روستا (فضای سبز، دفن زباله و...)	۱۲	۳۸	۱۴۷	۱۲۲	۰	۰/۷۸۶
عدالت و برابری	تلاش مدیران در جهت جلوگیری از تغییر غیر اصولی کاربری‌ها	۴	۲۷	۱۸۷	۹۳	۸	۰/۶۸۸
	دریافت برابر عوارض از مردم عدم تبعیض در ارائه خدمات	۴	۳۴	۱۸۰	۷۹	۲۲	۰/۷۸۵
	ارائه تخفیف بهای خدمات برای افراد تحت پوشش کمیته امداد	۱۷	۲۷	۱۲۶	۱۱۳	۳۶	۰/۹۷۷
	فرصت برابر دسترسی به قدرت در نهادهای محلی برای روستاییان	۱۸	۳۷	۲۰۶	۵۴	۴	۰/۷۴۹
	نظرخواهی از مردم در برنامه‌های روستا و اولویت بندی مشکلات	۲۴	۹۰	۱۹۰	۱۱	۴	۰/۷۲۸
	استفاده از نظرات مردم در تصمیم‌گیری‌ها	۳۱	۱۴۲	۱۳۴	۱۲	۰	۰/۷۱۴
مشارکت	مشارکت مردم در انتخابات	۱۸	۱۶	۸۰	۱۲۴	۸۱	۱/۰۰۷
	مشارکت در فعالیت‌های عام‌المنفعه روستا (خودیاری و...)	۱۷	۲۹	۱۰۵	۱۲۷	۴۱	۱/۰۰۴
شفافیت	شرح و میزان درآمدها و هزینه‌های ایجاد شده	۲۵	۱۰۱	۱۶۵	۲۳	۵	۰/۷۹۳
	اطلاع‌رسانی در زمینه پیشرفت طرح‌ها	۲۷	۱۱۶	۱۳۶	۳۲	۸	۰/۸۷۱
	اطلاع‌رسانی در رابطه با زمان‌بندی طرح‌ها	۳۲	۹۸	۱۸۳	۶	۰	۰/۶۹۹
	رضایت از میزان شفافیت مدیران در انجام امور روستا	۳۶	۳۸	۲۱۴	۲۷	۴	۰/۸۰۷
مسئولیت پذیری	سرباز زدن مسئولان از اختیارات تفویض شده	۱۶	۷۴	۱۹۵	۱۹	۱۵	۰/۸۰۶
	آگاه سازی مردم در رابطه با امور روستا	۳۳	۵۷	۲۱۸	۱۱	۰	۰/۷۱۰
	مراقبت بر اجرای مقررات بهداشتی و حفظ نظافت	۲۸	۳۷	۲۰۰	۵۴	۰	۰/۷۸۹
	معرفی خانواده‌های بی‌سرپرست به کمیته امداد	۱۰	۲۶	۱۹۰	۸۵	۸	۰/۶۶۳
پاسخ‌گویی	رضایت مردم از مسئولیت‌پذیری مدیران	۱۲	۳۷	۲۵۱	۱۶	۳	۰/۷۳۸
	رسیدگی به شکایت مردم	۲۷	۱۱۶	۱۳۶	۳۲	۸	۰/۸۷۱
	برگزاری جلسات پرسش و پاسخ	۳۴	۱۰۴	۱۶۷	۱۴	۰	۰/۷۴۳
	تعهدپذیری مدیران و باور به پاسخگویی در فرایند مدیریت روستایی	۳۶	۳۸	۲۱۴	۲۷	۴	۰/۸۰۷
توافق جمعی	توافق جمعی روستاییان در خصوص موضوعات مهم روستا	۷	۵۲	۲۲۰	۳۳	۷	۰/۶۶۳
	موفقیتهای فعالیت‌های گروهی	۱۱	۵۵	۲۲۶	۲۷	۰	۰/۶۰۹
	میزان رابطه مدیران و مردم روستا	۰	۱۱۷	۱۷۷	۲۳	۲	۰/۶۲۰
	میزان رابطه بین دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی	۱۷	۷۴	۲۰۷	۲۱	۰	۰/۶۶۱
	نگرش و باور کار جمعی	۳	۳۱	۱۶۳	۱۱۳	۹	۰/۷۱۸
	رضایت از توافق جمعی	۶	۳۶	۱۸۴	۸۱	۱۲	۰/۷۴۹
مشروعیت و قانون‌پذیری	احترام به آداب و رسوم روستا توسط مدیران	۵	۹	۱۹۴	۹۱	۲۰	۰/۷۱۰
	میزان آگاهی مدیران از قوانین و عرف محل	۳	۱۶	۶۰	۱۲۰	۱۲۰	۰/۹۲۱
	بی طرفی مسئولین در برابر قانون (عدم تبعیض و ..)	۱۷	۵۸	۱۵۱	۸۹	۴	۰/۸۵۲
	قانون محوری روستاییان	۵	۱۷	۱۵۳	۱۲۵	۱۹	۰/۷۵۲
	تاثیرگذاری گروه‌های صاحب نفوذ در تصمیمات مربوط به روستا	۱۸	۴۴	۱۸۷	۶۷	۳	۰/۷۸۲

یافته‌های تحلیلی

میزان حکمروایی و سرمایه اجتماعی

به منظور پاسخگویی به سوال اول تحقیق در رابطه با میزان حکمروایی در محدوده مورد مطالعه از تحلیل میانگین عددی و t تک نمونه‌ای استفاده شده است. تحلیل t تک نمونه‌ای حاصل از نظرات خانوارهای نمونه در رابطه با مولفه‌های حکمروایی مبین این است که بیشترین میانگین را مولفه مشروعیت با میانگین ۳/۴۲ داشته است (جدول ۷) با دقت در گویه‌های مربوط به این مولفه‌ها می‌توان دریافت که جمعیت روستایی در سنجش گویه‌های آگاهی مدیران روستا از قوانین و عرف محل با میانگین ۴/۰۵ تمایل خود

را نشان داده‌اند که بالاترین امتیاز در بین همه گویه‌ها بوده‌اند که نشان دهنده بومی بودن مدیران روستا در اغلب روستاها و در نتیجه آگاهی زیاد از قوانین و عرف محل است. سایر مولفه‌های حکمروایی از دیدگاه خانوارهای روستایی، میانگینی پایین‌تر از مطلوبیت عددی را به خود اختصاص داده‌اند که در این بین مولفه‌های شفافیت پایین‌ترین میانگین را با عدد ۲/۷۵ کسب کرده است که در بین گویه‌های شفافیت پایین‌ترین امتیاز را اطلاع رسانی در زمینه زمان‌بندی طرح‌ها با عدد ۲/۵۰ کسب کرده که نشان دهنده عدم شفافیت مدیران روستا در زمینه اعلام زمان اتمام طرح‌ها در روستا می‌باشد.

جدول ۷. آزمون t میزان حکمروایی از نظر خانوارهای نمونه

مطلوبیت عددی شاخص‌های مورد آزمون = ۳						
مولفه‌های حکمروایی	میانگین	آماره آزمون t	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب	فاصله اطمینان ۰/۰۹۵	
					پایین‌تر	بالاتر
کارایی و اثربخشی	۲/۹۰۲	-۴/۹۰۵	۰/۰۰۰	-۰/۰۹۷۳	-۰/۱۳۶۴	-۰/۰۵۸۳
عدالت و برابری	۳/۰۱۴	۰/۶۰۶	۰/۴۹۱	۰/۰۱۳۹	-۰/۰۳۱۳	۰/۰۵۹۲
مشارکت	۳/۱۷۴	۷/۴۴۶	۰/۰۰۰	۰/۱۷۴	-۰/۱۲۸۳	۰/۲۲۰۴
شفافیت	۲/۷۵۲	-۱۰/۸۶۲	۰/۰۰۰	-۰/۲۴۷	-۰/۲۹۲۵	-۰/۲۰۲۸
مسئولیت‌پذیری	۳/۰۷۱	۳/۹۸۰	۰/۰۰۰	۰/۰۷۱۲	۰/۰۳۶۱	۰/۱۰۶۵
مشروعیت و قانونمندی	۳/۴۲۹	۱۸/۱۶۹	۰/۰۰۰	۰/۴۲۹	۰/۲۸۳۳	۰/۴۷۶۴
اجماع و توافق جمعی	۳/۰۲۷	۱/۱۴۶۰	۰/۰۴۶	۰/۰۲۷	۰/۰۰۹۵	۰/۰۶۴۵
پاسخگویی	۲/۸۱۳	-۷/۴۹۸	۰/۰۰۰	-۰/۱۸۷	-۰/۲۳۶۸	-۰/۱۳۸۴

تحلیل t تک نمونه‌ای حاصل از نظرات خانوارهای نمونه در رابطه با مولفه‌های سرمایه اجتماعی مبین این است همه مولفه‌ها بالاتر از سطح میانگین قرار دارند در این بین مولفه انسجام با ۳/۴۵ بالاترین میانگین را داراست و مولفه مشارکت با ۳/۳۴ پایین‌ترین میانگین را در بین سایر مولفه‌های سرمایه اجتماعی به دست آورده است (جدول ۸).

جدول ۸. آزمون t میزان سرمایه اجتماعی از نظر خانوارهای نمونه

مطلوبیت عددی شاخص‌های مورد آزمون = ۳						
مولفه‌های حکمروایی	میانگین	آماره آزمون t	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب	فاصله اطمینان ۰/۰۹۵	
					پایین‌تر	بالاتر
اعتماد	۳/۳۵۴۸	۱۳/۰۵۲	۰/۰۰۰	۰/۳۵۴۸۵	۰/۳۰۱۴	۰/۴۰۸۳
مشارکت	۳/۳۴۸۳	۱۱/۴۱۳	۰/۰۰۰	۰/۳۴۸۳۳	۰/۲۸۸۳	۰/۴۰۸۴
انسجام	۳/۴۵۴۵	۱۴/۲۸۵	۰/۰۰۰	۰/۴۵۴۴۷	۰/۳۹۱۹	۰/۵۱۷۱
شبکه	۳/۴۴۴۲	۱۶/۴۱۷	۰/۰۰۰	۰/۴۴۴۲۰	۰/۳۹۱۰	۰/۴۹۷۴

رابطه سرمایه اجتماعی و حکمروایی

در ادامه جهت بررسی میزان همبستگی بین شاخص‌های ابعاد سرمایه اجتماعی و حکمروایی از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که که ضریب همبستگی سرمایه اجتماعی و حکمروایی (۰/۵۰۹**) می‌باشد که مبین دارا بودن همبستگی بین متغیرها می‌باشد. به طوری که با افزایش سرمایه اجتماعی حکمروایی نیز افزایش می‌یابد که بیانگر مثبت بودن تاثیر ابعاد سرمایه اجتماعی در حکمروایی روستایی می‌باشد (جدول ۹).

جدول ۹. رابطه بین حکمروایی با سرمایه اجتماعی بر اساس ضریب همبستگی پیرسون

حکمروایی روستایی	سرمایه اجتماعی	متغیرها
۰/۵۰۹**	۱	ضریب همبستگی پیرسون
		سطح معناداری
۱	۰/۵۰۹**	ضریب همبستگی پیرسون
		سطح معناداری
۳۸۲	۳۸۲	N

تعیین مهمترین شاخص تاثیرگذار سرمایه اجتماعی بر حکمروایی از طریق تحلیل مسیر جهت پاسخگویی به سوال دوم تحقیق از رگرسیون استفاده شد. جدول (۱۰) مدل برازش رگرسیونی عوامل تاثیرگذار در حکمروایی را نشان داده و مشخص شده است که $0/213$ تاثیر مثبت در حکمروایی تابع سرمایه اجتماعی خانوارهای ساکن در مناطق روستایی است:

جدول ۱۰. تحلیل واریانس نقش سرمایه اجتماعی در حکمروایی روستایی

اشتباه معیار	ضریب تعیین تصحیح شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه
$0/461$	$0/213$	$0/204$	$0/365$

مطابق مطابق (جدول ۱۱)، نیز با استفاده از مدل برازش رگرسیونی، عوامل و شاخص‌های تاثیرگذار در حکمروایی سکونتگاه‌های روستایی منطقه مورد مطالعه از دیدگاه خانوارهای روستاهای نمونه مشخص شد. نتایج حاصل، نشان دهنده آن است که رابطه بین حکمروایی و مولفه‌های سرمایه اجتماعی کاملاً معنادار می‌باشد.

جدول ۱۱. تحلیل واریانس مبتنی بر وجود رابطه خطی بین ابعاد سرمایه اجتماعی و حکمروایی

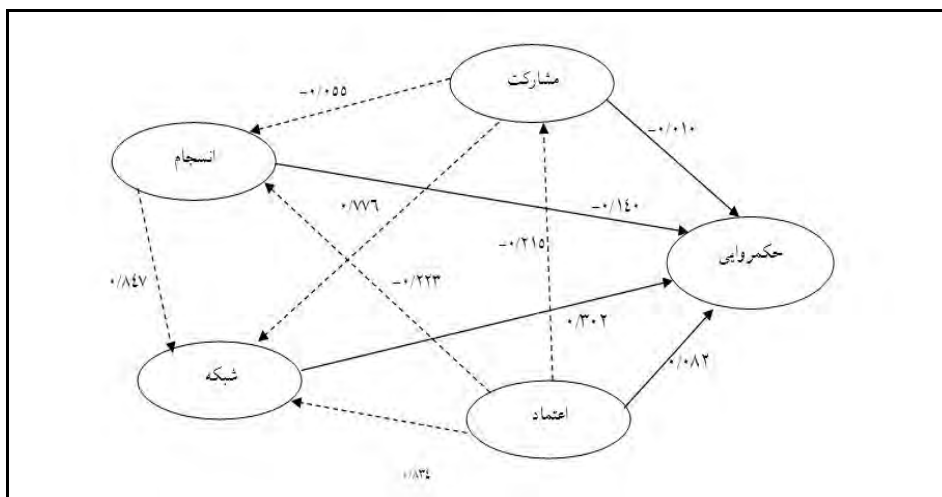
مولفه‌ها	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره آزمون F	سطح معناداری
واریانس بین گروه‌ها	$13/590$	۴	$3/398$	$25/460$	$0/000$
واریانس درون گروه‌ها	$50/309$	377	$0/133$		
کل واریانس	$63/900$	381			

با نگاهی به مقادیر β روشن است که یک واحد تغییر در انحراف معیار مولفه‌های سرمایه اجتماعی (اعتماد، انسجام، مشارکت و شبکه)، به ترتیب به اندازه $0/113$ ، $-0/224$ ، $-0/016$ ، $0/412$ واحد در حکمروایی روستاهای مورد مطالعه نقش ایفا خواهد کرد (جدول ۱۲).

جدول ۱۲. ضرایب شدت روابط میان مولفه‌های سرمایه اجتماعی بر حکمروایی روستایی

نام متغیر	ضرایب غیر استاندارد		T	سطح معناداری
	B	خطای B		
عدد ثابت	$2/108$	$0/169$	$12/479$	$0/000$
اعتماد	$0/082$	$0/046$	$1/790$	$0/074$
انسجام	$-0/140$	$0/049$	$-2/882$	$0/004$
مشارکت	$-0/010$	$0/046$	$-0/226$	$0/821$
شبکه	$0/302$	$0/076$	$3/969$	$0/000$

حال با استفاده از مدل برازش رگرسیونی به ترسیم مدل تحلیل مسیر عوامل تاثیرگذار در حکمروایی در منطقه مورد مطالعه اقدام شده است (شکل ۴).

شکل ۴. تحلیل مسیر تاثیر شاخص‌های سرمایه اجتماعی بر حکمروایی

براساس نتایج (جدول ۱۳)، در خصوص مجموع اثرات، اعتماد با 0.366 دارای بیشترین تاثیر بر حکمروایی و انسجام با 0.200 دارای کمترین تاثیر است.

جدول ۱۳. مجموع اثرات مستقیم و غیرمستقیم شاخص‌های سرمایه اجتماعی بر حکمروایی

متغیر	اثرات مستقیم	اثرات غیرمستقیم	کل
اعتماد	0.082	0.284	0.366
مشارکت	-0.10	-0.241	0.231
انسجام	-0.140	0.255	0.200
شبکه	0.302	0	0.302

نتیجه‌گیری

به منظور ساخت یک دولت قوی و کارآمد محلی و غلبه بر کاستی‌های دموکراسی کثرت‌گرا و چندحزبی، حرکت از دولت به پارادایم حکمروایی ضروری است. نظریه حکمروایی، بر ساخت یک حس جدید جامعه استوار است که شبکه‌ها، سرمایه اجتماعی و همکاری در میان شهروندان و دولت را برای طراحی مجدد دولت‌های محلی به اشتراک می‌گذارد. دیدگاه حکمروایی محلی یک راه جایگزین تقویت دموکراسی است که می‌تواند در امتداد سیاست کثرت‌گرا کار کند. به عبارت دیگر، اثر حکمروایی محلی کاهش نقش کنترل سلسله مراتبی سازمان‌های عمومی و ترویج پاسخگویی از طریق نظارت دموکراتیک شهروندان، گروه‌های اجتماعی و سازمان‌های موجود در جامعه می‌باشد که این مهم وابسته به مولفه‌های بسیاری نظیر محیط، وضعیت اقتصادی، وضعیت اجتماعی-فرهنگی و ... می‌باشد یکی از این عوامل و مولفه‌های کلیدی سرمایه اجتماعی می‌باشد که قادر به تقویت مشارکت مدنی دموکراتیک در میان شهروندان می‌باشد و می‌تواند به عنوان ابزاری برای پاسخگویی دولت و مدیریت محلی مطرح باشد. در رابطه با تاثیر سرمایه اجتماعی بر حکمروایی مطالعات مختلفی انجام شده است. بر اساس پژوهش ساعی و همکاران (۱۳۹۰)، سرمایه اجتماعی شرط علی لازم برای حکمرانی خوب است. داده‌های تجربی ناظر بر شاخص سازگاری نیز نشان داد رابطه فازی سرمایه اجتماعی و حکمرانی خوب برابر با 0.71 است که نشان می‌دهد ۷۱ درصد این ادعا را تایید کرده‌اند که سرمایه اجتماعی شرط لازم برای حکمرانی خوب است. بر اساس پژوهش صالحی و همکاران (۱۳۹۳) نیز، انسجام اجتماعی با میزان 0.55 تاثیر، بیشترین تاثیر را در حکمروایی داشته است و واریانس تبیین شده تاثیر شاخص‌های سرمایه اجتماعی بر روی حکمروایی را برابر 0.44 درصد محاسبه کرده‌اند و همبستگی میان سرمایه اجتماعی و حکمروایی 0.273 برآورد شده است و به این نتیجه رسیده‌اند که با افزایش سرمایه اجتماعی در محدوده مورد مطالعه، شاخص حکمروایی نیز افزایش خواهد یافت. یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از آن است که، از نظر خانوارهای نمونه در رابطه با مولفه‌های حکمروایی، بیشترین میانگین را مولفه‌های مشروعیت و مشارکت داشته‌اند که

علت آن را می‌توان در آگاهی مدیران روستا از قوانین و عرف محل با و مشارکت فعال در انتخابات دانست نشان دهنده بومی بودن مدیران روستا در اغلب روستاها و در نتیجه آگاهی زیاد از قوانین و عرف محل و همچنین علاقه مردم به مشارکت در سرنوشت خود و روستا است. در ارزیابی سرمایه اجتماعی مشخص شده همه شاخص‌های سرمایه اجتماعی بالاتر از سطح میانگین قرار دارند. تحلیل مسیر نیز نشان داده که اعتماد بالاترین تاثیر را بر حکمروایی با میزان ۰/۳۶۶ داشته و انسجام کمترین اثر را داشته است. همچنین براساس همبستگی پیرسون نیز مشخص شد که بین حکمروایی و سرمایه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. بنابراین باید به افزایش سرمایه اجتماعی در مناطق روستایی اقدام کرد تا با افزایش سرمایه اجتماعی، حکمروایی در این مناطق نیز افزایش یابد.

- ترغیب مردم به انتخاب آگاهانه اعضای شورا و در نتیجه انتخاب دهیاری لایق

- توجه به سیمای روستا و بهبود وضعیت فیزیکی روستا

- برگزاری کلاس‌های آموزشی در رابطه با ارتقای فرهنگ شهروندی برای روستاییان

- جلب مشارکت روستاییان در گروه‌ها و استفاده از نظرات آنان در برنامه‌ها و در زمینه پیشرفت روستا

- استفاده از مدیران محلی بومی برای روستا تا با مسائل روستا آشنایی بیشتری داشته باشد.

- اطلاع رسانی در زمینه‌های مختلف روستا و در نتیجه کسب رضایت روستاییان

- مشارکت دادن روستاییان در طرح‌های عمرانی روستا

- ارتقای فرهنگ مشارکت و مزایای توافق جمعی برای روستاییان

References

- Andriani, L. (2010). *Social Capital, Community Governance and credit Market*. Birkbeck, University of London, Malet Street, London, WC1E 7HX.
- Azimi Amoli, J., & Rokneldin Eftekhari, A.R. (2014). *Rural Governance (Sustainable development management)*, Tehran: SAMT Publishing. (In Persian)
- Bakker, K., Kooy, M., Shofiani, N. E., & Martijn, E. J. (2008). Governance failure: Rethinking the institutional dimensions of urban water supply to poor households. *World Development*, 36(10), 1891-1915. (In Persian)
- Basile, E. & Cecchi, C. (2007) Building Social Capital in Rural Areas: Does Public Action Help? Restructuring in Marginal Rural Areas (RESTRIM) –*The International Centre for Development Studies, University of Aberdeen, GB.*
- Berkpour, N., & Asadi, E. (2009). *Management and Urban Governance*. Tehran: Art University Press. (In Persian)
- Cawley, M. (2009). Local Governance and sustainable Rural development: Irelands Experience in an EU context. *Revija za Geografijo. Journal for Geogrphy*, 4-1, 2009, 53-64.
- Ebrahimzadeh, E., Zare, M., & Esmailzadeh, H. (2011). The study of the role and importance of social capital in the dynamics of urban economics with an emphasis on good urban governance, First Conference of Urban Economics of Iran. (In Persian)
- ESCAPE (2007). *What is Good Governance?* United Nations Economic and social commission for Asia and the Pacific
- Goodwin, M. (1998). The governance of rural areas: some emerging research issues and agendas. *Journal of Rural Studies*. 14(1), 5-12.
- Grootaert, C., Van Bastelaer, T. (2002). *Understanding and measuring Social Capital: A Multidisciplinary Tool for practitioners*. Washington. D.C.
- Gülümser, A. A., Levent, T. B., Nijkamp, P., & Poot, J. (2012). *The role of local and newcomer entrepreneurs in rural development: A comparative meta-analytic study*. Research

- Memorandum 2012-1, Faculty of Economics and Business Administration, Vrije Universiteit Amsterdam.
- Jankauskas, V., & Seputiene, J. (2007). The relation between social capital governance and economic performance in Europe. *Verslas: Teori Ja Praktika, Business: Teory and Practice*, 8(3), 131-138.
- Jessop, B. (1995). The regulation approach, governance and post-Fordism: alternative perspectives on economic and political change? *Economy and Society*, 24(3), 307-33.
- Khanh, H. L. P. (2011). *The Role of Social Capital to Access Rural Credit: A case study at Dinh Cu and Van Quat Dong village in coastal of Thua Thien Hue province*. Vietnam. Department of Urban & Rural Development, Swedish University of Agricultural sciences, Master Thesis No 56.
- Kun Jung, L. (2005). *Workshop on enlarging citizen participation and increasing local autonomy in achieving societal harmony development of social capital and effective local governance*. Research Center for public policy and Management Chung cheng University, Taiwan.
- Mahdavi, M., & Najafi Kani, A.A. (2005). Dehyaris, another experience in the management of villages in Iran. *Journal of Geographical Research*, 53, 21-39. (In Persian)
- Moretto, L. (2015). Application of the urban governance index to water service provisions: between rhetoric and reality. *Journal of Habitat Interbational*, 49, 435-444.
- Newton, K. (1996). Social Capital and Democracy in modern Europe, in social capital, paper presented at the symposium on political disaffection in European democracies santigo de compostela, 1-21 octoebr.
- Olajide, O.E. (2016). social capital factors as predictors of rural development in nigeria. *British Journal of Arts and Social Capital*, 21(1), 153-171.
- Oliveira, J. Doll, N.H. Balaban, O. Jiang, P. dreyfus, M. Suwa, A. Penaranda, R.M. Dirgahayani, P. (2013). Green economy and governance in cities: assessing good governance in key urban economic processes. *Journal of cleaner production*, 58, 138-152.
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling Alone: the collapse and revival of American community*, Simon & Schuster. New York.
- Putnam, R. D., Leonardi, R., Nanetti, R.Y. (1993). *Making Democracy Work*, Princeton: Princeton University Press.
- Rice, T. (2001). Social Capital and Government performance in Iowa communities. *Journal of urban affairs*, 23, 375-389.
- Rokneldin Eftekhari, A., Azimi Amoli, J., Pourtaheri, M., & Ahmadipour, Z. (2011). The relationship between good governance approach and sustainable rural development in rural areas of Mazandaran Province. *Journal of Rural Research*, 8(2), 1-34. (In Persian)
- Roomiani, A., Annabestani, A.A., Valaie, M. (2015). An analysis of the impact of social capital on rural sustainable development. *Geographic Space*, 15(52), 97-115. (In Persian)
- Ruimu, A.N., & Jong, M. (2016). A network Governance approach to transitoriented development: Intrgrating urban transport and landuse policiesin Urumqi, China. *Journal of Elsevier*, 52, 55-63.
- Rumbach, A. (2016). Decentralization and small cities: Towards more effective urban disaster governance? *Journal of Habitat International*, 52, 35-42.

- Salehi, R., Nemati, M., & Amanpour, S. (2014). An Investigation of the Mechanism of Influence of Social Capital Indicators on Urban Good Governance Using Amos. *Scientific Journal of Spatial Planning (Geography)*, 4(1), 1-24. (In Persian)
- Statistics Center of Iran. (2010). Yearbook of Guilan Province. (In Persian)
- Statistics Center of Iran. (2010). Yearbook of Zanzan Province. (In Persian)
- Seifoddini, F., & Panahandeh khah, M. (2010). Challenges and obstacles to regional development planning in Iran. *Journal of Human Geography Research*, 73, 83-98. (In Persian)
- Teles, F. (2012). local governance, ikentity and social capital: A framework for akministrative reform. *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management*, 7, 20-34.
- UNDP. (2008). *A Users' Guide to Measuring Local Governance*. UNDP Oslo Governance Centre.

How to cite this article:

Jafari, N., Barghi, B. & Ghanbari, Y. (2019). Assessing the impact of social capital on governance in rural areas case study: rural areas of Zanzan Township. *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 14(1), 75-91.

http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_665123_en.html

Assessing the Impact of Social Capital on Governance in Rural Areas Case Study: Rural Areas of Zanjan Township

Nasrin Jafari*

PhD Candidate in Geography and rural planning, Isfahan University, Iran

Hamid Barghi

Associate Professor, Dep. of Geography and rural planning, Isfahan University, Iran

Yousef Ghanbari

Associate Professor, Dep. of Geography and rural planning, Isfahan University, Iran

Received: 19 April 2017

Accepted: 08 October 2017

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Today's societies are confronted with widespread and complex problems that hierarchical methods are no longer able to solve social problems, and networks provide a solution to problems but are not fully capable of solving problems and need the collective action of the cast is different. Thus, since 1990, the role of the local government has been addressed in response to the need for decentralization of power and the emerging issues of local democracy. In the new millennium, strong local management has levers in providing public services for local development. Non-existence The concentration and assignment of financial, political and executive responsibilities from centralized governments to localities throughout Asia has also accelerated more than in the past several decades. Proponents of decentralization argue that decentralization, accountability, and effectiveness of local governance and, consequently, governance improves and allows citizens to engage with local authorities in local affairs, thus increasing local participation and increasing social justice. Thus, it can be said that governance has emerged as a substitute for traditional methods of governance and governance, and as a structure or political organization and non-governmental organizations that have emerged to address policy issues and as a precondition for sustainable development And a model for rural management that can strengthen democratic civil participation in public services, especially in rural and social development. Today, our country's villages are faced with a lot of problems and problems that can be attributed to the planning and management of villages in the past and today, which is associated with many controversies and relies on tests and errors. The vacuum of efficient and principled management in villages in all these periods, especially from the 1340s to this and the centralized centralized system, has never been able to achieve a development that is consistent with the advantages and disadvantages of the regions and the imbalance in the regional development of the country has been its consequence. Many problems have also arisen for the villagers. The formation of Islamic councils of the city and village has also provided a good place for the realization of the rule. However, the rule in today's world is facing a lot of problems, which is a way out of the crisis of the introduction and injection of capital from the people themselves, called social capital, which affects the rule of the rural areas and influences the ability of local management. Social capital is the ability to form and maintain relationships in order to facilitate achievement of goals through the development of communication and cooperation as the central point of investment in local development. If

---

* Corresponding Author

Email: njafari252@gmail.com

social capital is properly used by private and public organizations, it may be a means of maintaining and accountable the government. Therefore, social capital is important, and it is a force that helps connect a society that shares common interests. This type of capital is produced both by society and by the state. The capacity of communities to benefit from it is dependent on the government's ability to enforce the rule of law, respect for civil liberties and political rights, and, in other words, the rule of law. The purpose of this study was to assess the effects of social capital on governance in rural areas of Zanjan.

Methodology

The type of research is applied, the descriptive-analytical method is used and documentary and field methods are used to collect data. The realm of this research is Zanjan city, which consists of 248 villages inhabited with 10% of the villages (25 villages) were selected according to natural and demographic characteristics. The statistical population of this research is 25588 households living in rural areas of Zanjan city. 382 households were selected according to Cochran formula. To analyze the data, one-sample t-test, Pearson correlation, multivariate regression and path analysis were used.

Results and Discussion

The results of data analysis based on one-sample t-test showed that the highest average was the component of legitimacy with an average of 3/42 Other components of the rural households' viewpoint have a lower average of numerical desirability, while the transparency component gained the lowest average of 2/75 One-sample t analysis from the views of typical households in relation to social capital components indicates that all components are above the average, while the integrity component has the highest mean of 3/45 and the component of participation is the lowest of 3/34 The average has been earned among other components of social capital. The results of path analysis also showed that with respect to the total effects, confidence with the highest score of 0/366 has the most effect on governance and coherence with the rate of 0/200 has the least effect. Pearson correlation coefficient was used to study the correlation between social capital and governance dimensions. The results of Pearson correlation test showed that the correlation coefficient of social and governing capital (0/509**) is indicative of correlation between variables. The result of the research showed that social capital affects governance and will also improve with the rise of social capital.

Key words: Participation, Good governance, Zanjan Township